

Ὁ ὄρος Ἐκκλησία.

του Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου.

(Κατατέθηκε στὰ Πρακτικά τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας).

Στά κείμενα τά ὁποῖα ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων θά γίνη συζήτηση κεντρικό σημεῖο εἶναι ὁ ὄρος Ἐκκλησία πού συνδέεται μέ τό τί εἶναι Ἐκκλησία καί ποιοί προσδιορίζονται ὡς μέλη της.

1. Ἡ διάκριση τῶν ὄρων.

Ὁ ὄρος Ἐκκλησία εἶναι πολυσήμαντος. Προέρχεται ἀπό τό ρῆμα ἐκκαλέω-ῶ, πού δηλώνει τήν συνάθροιση ἀνθρώπων.

Στά κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ διαφόρων κοινωνιολόγων συναντᾶνται πολλές φορές ὁ ὄρος Ἐκκλησία. Θά δοῦμε μερικές τέτοιες περιπτώσεις.

Ἀπό πλευρᾶς **κοινωνιολογικῆς** Ἐκκλησία εἶναι ἡ συνάθροιση ἀνθρώπων γιά νά συζητήσουν θέματα πού ἀπασχολοῦν τήν κοινωνία. Γνωστή εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Δήμου στήν ἀρχαία Ἀθήνα. Μέ τήν ἀποψη αὐτή ὑπάρχει καὶ ἡ ἔκφραση «ἐκκλησία πονηρευομένων» (Ψαλμ. 25).

Ἀπό πλευρᾶς **θρησκευτικῆς**, Ἐκκλησία εἶναι ἡ συνάντηση ἀνθρώπων γιά νά ὑμνήσουν καὶ νά δοξάσουν τόν Θεό ἢ νά ἐκδηλώσουν τό θρησκευτικό τους συναίσθημα. Μέ αὐτήν τήν ἔννοια γίνεται λόγος γιά Ἐκκλη-

σία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, γιά Ἐκκλησία αἰρετικῶν, ἀκόμη καί γιά συνάθροιση ἀνθρώπων γιά νά ὑμνήσουν τόν διάβολο, καί ἔτσι ὀνομάζεται σατανική ἐκκλησία.

Ἀπό πλευρᾶς **θεολογικῆς** Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τό ὁποῖο προσέλαβε ὁ Χριστός ἀπό τήν Παναγία καί τό θέωσε. Σέ αὐτό τό Σῶμα ἐντάχθηκαν οἱ Ἀπόστολοι καί οἱ μετέπειτα Χριστιανοί, μετά τήν Πεντηκοστή.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει: «Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καί ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας» (Α΄ Τιμ. γ΄ 15). Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ καί αὐτή εἶναι ὁ στῦλος καί τό ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας.

2. Ἡ Ἐκκλησία μέ ἀκρίβεια καί οἰκονομία.

Σέ ἐκκλησιαστικά κείμενα μπορεῖ κανεῖς νά συναντήση τόν ὄρο Ἐκκλησία καί μέ ἀκρίβεια καί μέ οἰκονομία.

Με **ἀκρίβεια** ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ Χριστός εἶναι ἡ κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας, οἱ βεβαπτισμένοι καί οἱ βεβαιόπιστοι εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας καί ταυτόχρονα μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Συγχρόνως ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίζεται ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ καί «κοινωνία θεώσεως», πού σημαίνει ὅτι ὅσοι μετέχουν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καί εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας, μετέχουν κατὰ διαφόρους βαθμούς τῆς θεώσεως.

Μέ τήν προοπτική αὐτή ἡ Σύνοδος τῆς Καρχηδόνας στήν ὁποία προήδρευσε ὁ ἅγιος Κυπριανός, γράφει ὅτι στούς αἰρετικούς δέν ὑπάρχει Ἐκκλησία: «Παρά δέ τοῖς αἰρετικοῖς, ὅπου Ἐκκλησία οὐκ ἔστιν...». Ἐπίσης, μέ αὐτήν τήν προοπτική συντάσσονται οἱ Κανόνες 7ος τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί 95ος τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅπου γίνεται λόγος γιά Ἀρειανούς, Μακεδονιανούς, Ναυατιανούς, Νεστοριανούς, Εὐτυχιανούς, Σεβηριανούς, τούς ὁποίους ὀνομάζουν μέ αὐτό τό ἰδιαίτερο ὄνομα καί δέν κάνουν λόγο γιά Ἐκκλησία τῶν Ἀρειανῶν, τῶν Μακεδονιανῶν κλπ.

Μέ αὐτό τό νόημα πρέπει νά δῆ κανεῖς τήν διδασκαλία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου στόν 1ο Κανόνα: «Οἱ δέ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες, οὐκ ἔτι ἔσχον τήν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτούς• ἐπέλιπε γάρ ἡ μετάδοσις τό διακοπῆναι τήν ἀκολουθίαν». Καί ἐπίσης ἔτσι ἐρμηνεύεται καί ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: «Οἱ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς ἀληθείας εἰσι καί οἱ μή τῆς ἀληθείας ὄντες, οὐδέ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐστίν».

Ἐπίσης πρέπει νά ὑπενθυμίσω ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς σέ ἐπιστολή του πρὸς τόν Διονύσιο Μοναχό, κάνει λόγο γιά τὰ τρία γένη ἀθεΐας. Ὡς δεύτερο γένος ἀθεΐας ἐννοεῖται «ἡ πολυσχεδῆς δὴ καὶ πολύμορφος ἀπάτη τῶν αἰρετικῶν». Αὐτό πρέπει νά τό δοῦμε μέσα στήν προοπτική τῶν ἱερῶν Κανόνων, οἱ ὁποῖοι προσδιορίζουν ἐκείνους πού ἔχουν διαφορετική ἄποψη ἀπό τήν δογματική ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας καί τούς χαρακτηρίζουν ὡς αἰρετικούς.

Νομίζω ὅτι κανένας Ὁρθόδοξος Κληρικός, καί μάλιστα εὐρισκόμενος σέ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο, προκειμένου νά συντονισθῆ μέ τήν ὅλη Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας δέν μπορεῖ νά παραθεωρήσῃ τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία πού διατυπώθηκε ἀπό πολλούς Πατέρες καί ἀπό Συνόδους ὅτι τό Filioque, δηλαδή ἡ ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ ὅπως καί τό actus purus εἶναι αἰρέσεις πού διαλύουν ὅλο τό ὀρθόδοξο οἰκοδόμημα. Ὅταν γιά παράδειγμα στήν δυτική θεολογία γίνεται λόγος γιά τό ὅτι ὁ Θεός ἐπικοινωνεῖ μέ τήν κτίση καί τόν ἄνθρωπο μέ κτιστές ἐνέργειες, τότε ἀμφισβητεῖται τελείως τό ἔγκυρο καί τό ὑποστατό τῶν Μυστηρίων

Μέ **οἰκονομία** ὁ ὅρος Ἐκκλησία ἀνευρίσκεται σέ μερικά κείμενα Πατέρων καί συγγραφέων καί ἔτσι χαρακτηρίζονται οἱ αἰρετικοί. Σέ πολλές τέτοιες περιπτώσεις, ἂν κανεῖς προσέξῃ, θά δῆ ὅτι μέ τόν ὅρο Ἐκκλησία ἐννοοῦνται οἱ συναθροίσεις ἢ καί οἱ Ναοί στούς ὁποίους γίνονται οἱ συναθροίσεις.

Γιά παράδειγμα, ὁ ἅγιος Νεκτάριος κάνει λόγο γιά «δυτική Ἐκκλησία». Αὐτό ὅμως πρέπει νά τό δοῦμε ἀφ' ἑνός ὅτι ἔτσι πού εἶχε ἐπικρατήσῃ τήν ἐποχή ἐκείνη πού ἔγραφε ὁ ἅγιος Νεκτάριος νά λέγωνται οἱ Ρωμαιοκαθολικοί, ἀφ' ἑτέρου δέ ὅτι αὐτό πρέπει νά ἐνταχθῆ μέσα στήν ὅλη διδασκαλία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου.

Συγκεκριμένα, ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ὅπως φαίνεται στά κείμενά του, εἶχε σαφῆ ἀντίληψη ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική, Ἀποστολική Ἐκκλησία, καί ὁμιλοῦσε γιά «ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας». Ἡ λέξη ἑτερόδοξος φανερώνει τήν αἵρεση καί ἐπομένως αὐτό ἔχει ιδιαίτερη βαρύτητα ἀπό πλευρᾶς θεολογίας. Ὅμως, δέν πρέπει κανεῖς νά παραβλέπῃ ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ἰδιαίτέρως στό βιβλίο του «Μελέτη ἱστορική περί τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος» θεωρεῖ τούς Πάπες ὡς τούς «κακούς δαίμονες» τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Συγκεκριμένα γράφει:

«Τί πρὸς ταῦτα νά εἶπῃ τις; Νά κλαύσῃ ἢ νά μυκτηρίσῃ τὰς τοιαύτας τῶν Παπῶν τῆς δύσεως ἀξιώσεις; Φρονῶ ὅτι δέον νά κλαύσῃ, διότι πολλά

τό ἑλληνικόν ἔθνος ἔχυσε δάκρυα διὰ τούς τοιούτους Πάπας, οἵτινες ἐγένοντο οἱ κακοὶ δαίμονες τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους». Ἐπίσης, δέν πρέπει νά παραβλέψη κανείς ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος κάνει λόγο γιά τίς αἱρέσεις τοῦ δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ, καθῶς ἐπίσης ὀνομάζει τήν Σύνοδο ἐπί Μεγάλου Φωτίου ὡς Ἡ' Οἰκουμενική Σύνοδο.

Ἐπομένως, ὅποιος ἐπικαλεῖται τήν ἀποψη τοῦ ἀγίου Νεκταρίου γιά τόν ὄρο «ἑτεροδόξες Ἐκκλησίες» δέν πρέπει νά παραβλέπη τήν ὅλη διδασκαλία τοῦ ἀγίου Νεκταρίου γιά τήν Ὁρθόδοξία καί τήν αἵρεση.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τόν κατ' ἀκρίβειαν καί κατ' οἰκονομίαν ὄρο Ἐκκλησία, πρέπει νά γίνη κατανοητό ὅτι ὑφίσταται διαφορά μεταξύ καθημερινῶν συζητήσεων ἢ γραπτῶν κειμένων καί ἐπιστολῶν μεταξύ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καί τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, καί τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Δηλαδή, μπορεῖ στήν καθημερινή γλώσσα καί τήν ἐπικοινωνία πού ἔχουμε μέ ἄλλους Χριστιανούς νά χρησιμοποιῆται ὁ ὄρος Ἐκκλησία κατ' οἰκονομίαν γιά τούς ἑτεροδόξους, ὅμως ὅταν πρόκειται νά ἐκδοθῆ Συνοδική Πράξις μέ βαρύτατο θεολογικό περιεχόμενο, τότε πρέπει νά χρησιμοποιῆται ἡ ἀκρίβεια. Δέν εἶναι κατανοητό σέ δογματικά κείμενα νά ὑπάρχη ἔκπτωση ἀπό τήν ὀρθόδοξη αὐτοσυνειδησία.

Αὐτό πρέπει νά γίνη καί στό κείμενο τό ὁποῖο ἐπεξεργαζόμαστε μέ τίτλο «Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ὁ λοιπός Χριστιανικός κόσμος». Ἦδη ὁ τίτλος αὐτός εἶναι ἀκριβέστατος θεολογικά καί δογματικά, ὅποτε καί τό περιεχόμενό του πρέπει νά εἶναι ἀκριβέστατο, δηλαδή δέν μπορεῖ νά ὑπάρχη ἀναντιστοιχία μεταξύ τίτλου καί περιεχομένου ἑνός κειμένου.

Ἐπίσης, μέ τόν ὄρο «λοιπός Χριστιανικός κόσμος» δέν ἐννοοῦνται μόνον οἱ δυτικοὶ Χριστιανοί, ἀλλά καί οἱ ἀνατολικοὶ Χριστιανοί, ὅπως οἱ Προχαλκηδόνιοι, οἱ Νεστοριανοί, καί οἱ Μονοθελητές.

Ἐπομένως, θά πρέπει νά γίνη ἀποδεκτὴ ἡ πρόταση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νά γίνη λόγος ἀφ' ἑνός μὲν γιά Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀφ' ἑτέρου δέ γιά Χριστιανικές Ὁμολογίες καί Κοινότητες.